

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

Рада молодих учених Університету Ушинського

Історико-філологічний факультет

Кафедра всесвітньої історії та методики її навчання

«ІСТОРИЧНА НАУКА В УМОВАХ ВІЙНИ ОЧИМА ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ»

12 березня 2026 року

Збірник матеріалів

Всеукраїнської наукової конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

Одеса, 2026

УДК: 930.2 + 930.85 + 94

DOI: <https://doi.org/10.24195/HistoricalStudies2026>

*Рекомендовано вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол № 13 від 30 квітня 2026 р.)*

Рецензенти:

Покась М. С. – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин, політології та соціології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Атаманюк З. М. – доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Історична наука в умовах війни очима здобувачів вищої освіти та молодих учених: збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. Одеса: Університет Ушинського, 2026. 142 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої дослідженню наступних концептуальних питань сучасної історичної науки: історія Стародавнього світу та Середніх віків, історія Нового часу, проблеми новітньої історії та сучасності, Історія дипломатії та міжнародних відносин, історія війн та військової справи. А також матеріали в сфері методики навчання історичних дисциплін в закладах освіти, що значно розширює дослідницькі межі.

Матеріали, подані у збірнику будуть корисними для науковців, освітян та всіх хто прагне вдосконалити освітній процес та сприяти розвитку сучасної історичної науки.

**«Історична наука в умовах війни очима здобувачів вищої освіти
та молодих учених»**

12 березня 2026 року

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова:

Красножон Андрій Васильович – ректор Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор історичних наук, професор.

Заступники голови:

Музиченко Ганна В'ячеславівна – проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор політичних наук, професор.

Кон Олена Олександрівна – декан історико-філологічного факультету ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кандидат філологічних наук, доцент кафедри словянського мовознавства.

Ковальський Станіслав Валентинович – кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Члени оргкомітету:

Окорокова Віра Вікторівна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Добролюбська Юлія Андріївна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Яновська Лариса Григорівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Семко Я. С.	«Суспільство споживання» як концепт-домінанта у творі Фредеріка Бегбедера «99 франків»	61
Терлецька Д. Р.	Становище жінок у Саудівській Аравії на початку XXI століття	65
Хоміна Д. В.	Крах ілюзії братерства та єдності, від соціального контракту Тіто до етнічних чисток	71

Історія дипломатії та міжнародних відносин

Волянський Б. А.	Лібертаріанська політична думка в США у післявоєнні роки (1945-1955 рр.)	76
Ковальський С. В.	Берберські війни в контексті становлення зовнішньої політики США на початку XIX ст.	80
Малога О. А.	Інцидент з фрегатом «Чесапек»: межі британської морської силової дипломатії	84
Набока О. В.	Американська військова операція на Тайвані 1867 р. та початок формування стратегії «малих воєн» США	89
Самофатов М. І.	«Стиснута пружина» протекціонізму: як почалася тарифна війна в Європі в 1925 р.	94

Історія війн та військової справи

Атмажов О. Ю.	Флот королівства Чосон	99
Огорокова В. В.	Інноваційні зрушення у розвитку вогнепальної зброї XIX ст.	107
Рибак О. В.	Стратегічне планування «Гельб» в контексті підготовки до Французької кампанії Вермахту	111
Сотніченко О. В.	Піренейська кампанія Наполеона I (1808–1814)	114

[04002000#:~:text=%EB%8B%B9%ED%8C%8C\(%E6%92%9E%E7%A0%B4\)%EB%9E%80%20%EC%A0%81%EC%84%A0,%ED%95%B4%EC%A0%81%EC%84%A0%EC%9D%84%20%EA%B2%A9%EC%B9%A8%EC%8B%9C%EC%BC%B0%EB%8D%98%20%EA%B2%83%EC%9D%B4%EB%8B%A4](#) (date of access: 12.02.2026).

10. Hawley S. The Imjin War. Seoul : Royal Asiatic Society, Korea Branch ; Berkeley : University of California Press, 2005. 634 p.

Науковий керівник: Добролюбська Ю. А., д. філос. н., професор, професор кафедри всесвітньої історії та методики її навчання ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

DOI: <https://doi.org/10.24195/HistoricalStudies2026-107-110>

Окорокова В. В.,

доктор філософських наук, професор,
професор кафедри всесвітньої історії та методики її навчання
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0661-4313>

ІННОВАЦІЙНІ ЗРУШЕННЯ У РОЗВИТКУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ XIX СТ.

XIX століття в історії озброєння виявилось справді бурхливим, оскільки науково-технічний прогрес сприяв подальшому розвитку вогнепальної зброї. Вогнепальна зброя цього часу є точним перехрестям традицій і сучасності. Ці винаходи як визначали результат незліченних конфліктів, а й стали справжніми символами влади й технічної майстерності [3]. У даному випадку досить звернути увагу на те, що у роки Громадянської війни США стала великим полігоном для випробувань нової зброї та технологій. У ці бурхливі роки у великих масштабах були впроваджені металеві патрони, а також перші кулемети та передові на той момент револьвери з ударним механізмом. Гвинтівки Colt Army 1860, Remington 1858 та Springfield зіграли провідну роль у конфлікті, який не лише змінив вигляд країни, а й визначив майбутнє сучасної вогнепальної зброї.

Протягом XIX століття збройова промисловість розвивалася швидше, ніж за попередні три сторіччя разом узяті. Першим фактором, що сильно вплинув на

еволюцію вогнепальної зброї, було відкриття речовини, що вибухає під час удару. Для використання як метального заряду воно виявилось занадто сильним і примхливим, зате з успіхом змогло замінити затравку. Для цього її поміщали в невеликий ковпачок, званий пістоном або капсулем. Тепер спалахування пороху в стовбурі відбувалося надійно, зовсім не залежало від погоди і, найголовніше, було миттєвим - не було характерної для крем'яних замків паузи приблизно в півсекунди, поки затравка спалахувала від іскор, вибитих з кременю, і вогонь йшов по затравному. Це, а також відсутність спалаху згоряючої затравки, що відбувається прямо перед обличчям стрільця, дозволило значно підвищити точність стрільби, особливо по мішені, що рухається. На думку американського дослідника І. Хогга, застосування ударного механізму у вогнепальній зброї приблизно 1830 року стало одним із найреволюційніших досягнень в історії зброї [2, с. 3].

Другим фактором став розвиток металургії, достатній для масового та відносно дешевого виробництва нарізних стволів. Ідея поліпшення стабільності траєкторії кулі рахунок її обертання була новою. Ще в XVI столітті з'явилися зразки ручної вогнепальної зброї, у яких канал ствола мав гвинтові нарізи, що закручують кулю під час пострілу. Куля, що обертається навколо поздовжньої осі, летіла точніше і набагато далі, ніж звичайна. Крім того, їй можна було надавати подовжену форму, більш обтічну, ніж сфера, це ще більше збільшувало дальність пострілу. Основною проблемою було те, що якщо в рушницю з гладким стволом кулю при зарядженні досить було закотити в ствол, то в нарізному її доводилося вганяти за допомогою шомпола, провертаючи в нарізах, що забиало багато сил і часу.

Слід зазначити, що лише в XIX столітті вдалося досягти достатньої міцності металу та точності його обробки для створення надійних та масових казнозарядних зразків. Вони заряджалися вже не окремо (окремо порох, окремо куля і зверху пиж), а унітарним патроном – тобто, що об'єднував у собі і металний заряд, і те, що він метал, і капсуль для займання заряду. Спочатку такі патрони були паперовими, пізніше з'явилися патрони з металевою гільзою, конструкція яких суттєво не змінилася до наших днів.

Одним із нововведень було застосування капсулів з ударним складом. У капсульному замку використовувалася хімічна вибухова речовина на основі гримучої ртуті (фульмінату ртуті). Основними елементами капсульного замку є затравальна трубка (брандтрубка), загвинчена в казенник, і мідний або латунний ковпачок-капсюль, що одягається на цю трубку, по якому б'є курок з плоскою

головкою [2, с. 37]. Капсюльний замок був простий, дешевий, надійніший і до 1840-х років він витіснив крем'яний замок в арміях практично всіх розвинених країн (проіснував до 60-х рр. XIX ст.). Причому спочатку проводилася переробка крем'яної зброї в капсульну (замінювався курок, забивався запальний отвір, встановлювалася брандтрубка).

Середина XIX століття була відзначена стрімкою гонкою стрілецького озброєння. У країнах Західної Європи на озброєння приймалася нарізна зброя, яка певною мірою вирішувала проблему далекобійності та влучності стрілянини. Однак необхідність заряджати гвинтівки з дульної частини знижувало скорострільність і в умовах бойової обстановки було дуже незручно та небезпечно для стрільця.

Наступним удосконаленням рушниць була поява казнозарядних систем. Перші казнозарядні рушниці стали створюватися ще XVI столітті. Новим імпульсом для розвитку казнозарядних рушниць послужив винахід французьким зброярем К. Лефоше в 30-х роках XIX ст. рушниці з стовбурами, що переламуються. Однак через стовбур, що коливається, рушниці виявилися непридатними як військова зброя, але набули широкого поширення у вигляді мисливських рушниць.

Подальший розвиток казнозарядних гвинтівок пов'язаний з переходом від паперового до металевого патрона, який мав найкращі балістичні дані, запобігав прориву із затвора порохових газів. З'являється безліч конструкцій гвинтівок з оригінальними і різноманітними пристроями затворів. Це були системи з відкидними, крановими, захитними і поздовжньо-ковзними затворами.

Відкидні затвори користувалися спочатку найбільшим поширенням. Відкидні затвори оберталися як навколо поперечної горизонтальної осі так і навколо поздовжньої осі, тобто вони відкидалися і вгору і вперед, і вгору і вбік, наприклад, на гвинтівках Спрінгфілда і Крінка. Серед гвинтівок з відкидним затвором відрізнялася оригінальністю, простотою і надійністю система Ремінгтона 1864 р. Система Ремінгтона отримала визнання і досить довго мала порівняно велике поширення.

Набагато менш поширеними були кранові затвори, що відкривали та закривали доступ у канал ствола при їх повороті навколо своєї поздовжньої осі. Такий затвор мала австрійська гвинтівка Верндля 1867 р. Затвор Верндля не набув поширення через дорожнечу і появу в 1870-х роках зручніших поздовжньо-ковзаючих затворів.

Одночасно з розробкою однозарядних систем велися роботи та зі створення магазинної зброї спрямованої на досягнення більшої скорострільності рушниць. Під час громадянської війни США 1861-1865 гг. вже застосовувалися магазинні рушниці системи Спенсера, що мали магазин, що містився в прикладі. Перша магазинна гвинтівка системи Веттерлі з магазином в особливій трубці під стволом була використана в Швейцарії в 1869 р. Перший час магазинні рушниці часто перероблялися з однозарядних. З переробних особливої уваги заслуговує німецька гвинтівка системи Маузера 1871, перероблена в магазинну в 1884 з підствольним магазином. З 70-х років XIX століття вводиться гільзове заряджання, а дерев'яні лафети замінюються сталевими [1, с. 29].

З кінця XIX ст. магазинні гвинтівки стали основною індивідуальною зброєю піхоти. В 1886 на озброєння у Франції прийняли магазинну гвинтівку системи Лебеля і 8-мм патрон з бездимним порохом до неї. У 1907 р. було прийнято значно змінений зразок цієї рушниці.

Таким чином, промислова революція XIX століття значно трансформувало виробництво вогнепальної зброї. Такі інновації, як взаємозамінні деталі та конвеєрні лінії, дозволили налагодити масове виробництво, зробивши вогнепальну зброю більш доступною за ціною. Гвинтівки Springfield Model 1873 (Trapdoor) і Lee-Enfield встановили стандарти для військової вогнепальної зброї. Введення металевих патронів спростило заряджання та стрілянину. Винахід механізму затвора дозволив підвищити скорострільність і точність стрілянини. Завдяки зазначеній винахідливості з'явилися револьвери, багатозарядні гвинтівки та перші кулемети. Кожне нововведення наближало людство до нового розуміння військової тактики, самооборони та механічної точності.

Література

1. Салогор В. Розвиток вогнепального озброєння. Зброярня: Історія розвитку озброєння та військової техніки. IV міжнародна наукова конференція (м. Львів, 21 лютого 2024 р.). Львів: НАСВ, 2024. С. 27-29.
2. Hogg I. An illustrated history of Firearms. New York: GALAHAD BOOKS, 1980. 64 p.
3. Krenn P., Kalas P., Hall B. Material Culture and Military History: Test-Firing Early Modern Small Arms. Material Culture Review. 1995. Vol. 42. <https://journals.lib.unb.ca/index.php/MCR/article/download/17669/22312>

Наукове видання

**«ІСТОРИЧНА НАУКА В УМОВАХ ВІЙНИ ОЧИМА ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ»**

Збірник матеріалів
Всеукраїнської наукової конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

м. Одеса, 12 березня 2026 р.

Електронне видання. Підписано до друку 01.05.2026 р.
Формат 60 x 90 1/16 Умовн. друк. арк. 8,7
Наклад – 150 прим.